

УДК 364.71

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2025.107.7>

**А. Ю. ІГРУШКО**

кандидат соціологічних наук,  
доцент кафедри соціології та соціальної роботи  
Класичний приватний університет

**М. В. АРАБАДЖИН**

старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи  
Класичний приватний університет

**Я. С. СТІЛЬКО**

кандидат наук з державного управління,  
доцент кафедри менеджменту  
Класичний приватний університет

## **СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА НАПРЯМКОМ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ (НА ПРИКЛАДІ ГО «АЛЕКСАНДРА І С»)**

*Стаття присвячена аналізу діяльності громадської організації «Александра і С» у сфері використання соціальних технологій у соціальній роботі. Зазначається, що в контексті загроз, що причиняє війна в Україні, громадські організації відіграють важливу роль як гнучкі соціальні агенти, здатні оперативно реагувати на потреби вразливих верств населення, запобігати прогалини в роботі державних структур та ініціювати довготривалі позитивні зміни.*

*Зазначено, що досвід ГО «Александра і С» є унікальним прикладом ефективного розвитку громадської ініціативи, що трансформувалася з волонтерської групи у впливового суб'єкта громадянського суспільства, здатного системно реагувати на соціальні виклики сучасної України. В умовах війни, економічної нестабільності та кризи довіри до інституцій, організація стала точкою опори для багатьох людей у виході зі складних життєвих обставинах.*

*Виокремлені основні результати діяльності організації: соціально-психологічна підтримка внутрішньо переміщених осіб, учасників/учаниць бойових дій, ветеранів/ветеранок та їх родин, осіб, постраждалих від насильства та інших вразливих груп населення; впровадження та розвиток інноваційних технологій, зокрема каніс-терапії, медіації, ненасильницької комунікації; інтеграція у регіональні та національні мережі; участь у міжвідомчих групах, кластерних ініціативах, стратегічних сесіях; соціальної адвокації, яка сприяє системним змінам у сфері запобігання насильству та захисту прав людини.*

*Наголошено, що ГО «Александра і С» – це приклад практичної реалізації цінностей соціальної роботи: гідності, рівності, емпатії, професіоналізму*

та орієнтації на потреби людини. Її досвід доводить, що навіть у найскладніших умовах можливо створювати ефективні моделі соціального втручання, здатні змінювати життя окремих людей і цілих громад.

**Ключові слова:** «Александра і С», громадська організація, каністерапія, соціальна робота, соціальні технології, соціально-психологічний супровід, соціальна адвокація, права людини.

**Постановка проблеми.** У ХХІ столітті Україна постає перед низкою серйозних соціальних викликів, зокрема – наслідками широкомасштабного вторгнення ворога в Україну, внутрішньою міграцією, кризою довіри до інституцій та економічною нестабільністю. У цьому контексті громадські організації відіграють важливу роль як гнучкі соціальні агенти, здатні оперативно реагувати на потреби вразливих верств населення, заповнювати прогалини в роботі державних структур та ініціювати довготривалі позитивні зміни. Прикладом діяльності таких організацій є громадська організація «Александра і С», яка була створена з метою надання допомоги особам та сім'ям, які потрапили у складні життєві обставини, а також профілактики і захисту в умовах надзвичайних ситуацій, зумовлених військовими конфліктами і важкою економічною ситуацією в Україні.

Організація, розпочавши свою діяльність як волонтерська ініціатива, поступово трансформувалася в потужний центр підтримки, інформування та адвокації. Основними напрямками її діяльності є захист прав та поліпшення якості життя громадян; протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству; діяльність з профілактики та подолання конфліктів на принципах ненасильницької комунікації; інформаційна та освітня діяльність; сприяння процесам регіонального розвитку та активізації громад; надання психологічної допомоги постраждалим від війни та насильства; соціально-педагогічна та психологічна підтримка дітей та молоді, сприяння соціалізації та здоровому способу життя.

**Метою цієї статті** є дослідити внесок ГО «Александра і С» у становлення сучасної української соціальної роботи, проаналізувати інноваційні підходи організації діяльності, оцінити її вплив на локальні громади та окреслити перспективи подальшого розвитку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Українські науковці досліджують ефективність використання соціальних технологій у своїй діяльності, а також роль громадських організацій в їх розвитку та реалізації. Так, О. А. Козлова розглядає соціальну роботу як сукупність технологій, спрямованих на організацію соціальних процесів. Вона поділяє технології на універсальні та конкретні, аналізує алгоритми їх реалізації та оцінює ефективність у контексті соціальної політики [1]. І. А. Ясточкина аналізує інноваційні підходи в роботі з дітьми та молоддю, зокрема інтеграцію новітніх соціальних технологій у практику соціальної роботи [2]. Теоретичний аналіз використання соціальних технологій у соціальній роботі здійснює А. Й. Капська. Різноманітні

аспекти використання соціальних технологій розглядаються в численних публікаціях збірника наукових праць «Соціальні технології».

Методологічні засади функціонування громадських організацій в Україні, зокрема під час війни, їх вплив на процеси демократизації суспільства досліджують В.П. Бех [3], М. Токар [4], Падалка Г., Бікла О., Білоскурський А. [5], Шморлівська А., Стребкова Ю. [6] та ін.

**Виклад основного матеріалу.** У кризових умовах, спричинених війною, масовим переміщенням населення, економічною нестабільністю, значення соціальної роботи значно зростає, адже саме соціальні працівники та громадські активісти стають першою лінією допомоги для вразливих категорій населення. Під час війни створюється новий контекст для соціальної роботи, де класичні моделі соціального втручання потребують адаптації до умов нестабільності та багаторівневих викликів. Стає затребуваною кризо-орієнтована модель соціальної роботи, яка фокусується на швидкому реагуванні, підтримці базових потреб та стабілізації емоційного стану клієнтів. Актуалізується підхід, орієнтований на права людини, що забезпечує принципи недискримінації, рівності доступу до послуг та підтримки людської гідності. Зростає важливість психосоціальної моделі підтримки, що поєднує психологічну допомогу з соціальним супроводом, яка особливо важлива у роботі з вразливими категоріями населення.

Громадські організації, на відміну від державних структур, мають більшу гнучкість у реагуванні на локальні потреби, можуть бути ближчими до громади, мати інноваційні підходи до вирішення проблем. Вони часто стають майданчиками для міжсекторальної взаємодії: залучення психологів, соціальних працівників, юристів, медiatorів, освітян.

ГО «Александра і С» – приклад організації, яка не лише надає соціальні послуги, а й формує нові підходи в межах сучасної української соціальної роботи. Її діяльність в умовах кризового суспільства засвідчує ефективність поєднання волонтерської ініціативи, професійної підготовки та партнерства з органами влади й міжнародними донорами.

Громадська організація «Александра і С» виникла як відповідь на гостру соціальну потребу, зумовлену загальною гуманітарною кризою в Україні, що почалася після подій 2013–2014 років. На тлі збройного конфлікту, внутрішнього переміщення мільйонів людей та зростання соціальної напруги, волонтерська ініціатива групи небайдужих громадян у місті Запоріжжя стала першим кроком до формалізації інституції громадянського суспільства.

Було створено ініціативну групу для надання соціально-психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам, учасникам/учасницям бойових дій та їхнім родинам. Ініціативна група проводила кризові консультації та психоедукаційні заходи; семінари щодо запобігання посттравматичному стресовому розладу (ПТСР); тренінги для

волонтерів з профілактики емоційного вигорання; соціальний супровід осіб з інвалідністю та людей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Крім безпосередньої допомоги, група активно розвивала свою професійну спроможність – брала участь у навчальних програмах з ненасильницької комунікації, діалогових практик, фасилітації та медіації. Це дозволило закласти фундамент для якісного соціального втручання.

За ініціативи організації, при Класичному приватному університеті (м. Запоріжжя) був створений Навчально-практичний соціальний центр. Центр став платформою для інтеграції теоретичних знань із практикою соціальної роботи та підвищення кваліфікації фахівців. Створення Навчально-практичного соціального центру при Класичному приватному університеті є результатом успішної співпраці з освітньою інституцією.

На базі Навчально-практичного соціального центру здійснюється практична підготовка студентів спеціальності «Соціальна робота», індивідуальні консультації фахівців за запитом, реалізуються освітні програми, семінари й тренінги, підтримується розвиток та діяльність ініціативних груп та груп взаємодопомоги.

ГО «Александра і С» розглядає освіту як інструмент довготривалого впливу на розвиток особистості й громади. Серед реалізованих ініціатив: підготовка молоді до відповідального батьківства в рамках «Школи молоді сім'ї», два тренінгових модулі «Школи соціального психолога», тренінги з ненасильницької комунікації та медіації; реалізація локальних освітніх ініціатив у Запорізькій області; підготовка та професійне навчання курсів підвищення кваліфікації для державних службовців та представників місцевого самоврядування у співпраці з Центром підвищення кваліфікації Класичного приватного університету. Ці заходи сприяють формуванню активної громадянської позиції, розвитку навичок діалогу та розбудові спільнот, здатних до самовідновлення.

Наразі діяльність ГО «Александра і С» охоплює широке коло соціально значущих напрямків, які формують її багатифункціональний профіль. З моменту заснування організація працює над тим, щоб створити ефективну систему підтримки для осіб у складних життєвих обставинах, сприяє розбудові демократичного суспільства та розвитку соціального потенціалу громад.

Одним із провідних напрямків є робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО), учасниками/учасницями бойових дій, ветеранами/ветеранками та їх родинами. Організація проводить індивідуальні психологічні консультації, організовує групи самопомоги, здійснює соціально-психологічний супровід.

Практичний підхід роботи фахівців організації базується на поєднанні кризової інтервенції, довготривалого психосоціального супроводу та зміцнення життєстійкості (resilience) цільової групи.

Організація активно бере участь у міжвідомчій взаємодії з протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству. Зокрема, реалізує просвітницькі кампанії, забезпечує соціальний супровід постраждалих від насильства, бере участь у розробці обласної інформаційної стратегії з протидії насильству.

Значущим результатом стало перше в Україні винесення судом обмежувального протоколу щодо батька-агресора – завдяки співпраці громадської організації з депутатами та Запорізьким обласним центром соціально-психологічної допомоги ЗОР.

Окрема увага під час війни приділяється соціально-психологічному супроводу постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, в тому числі дітей. У співпраці з партнерськими правозахисними організаціями (ГПО «Егіда-Запоріжжя», ЮК «Майстро і Беженар») проводиться соціально-психологічний та правовий супровід постраждалих дітей.

Фахівці ГО «Александра і С» є експертами вінновачійних напрямках в контексті української соціальної роботи: каніс-терапії, медіації, впровадження діалогового підходу в розвиток громад.

**Технологія каністерапії** – допоміжний психотерапевтичний метод, який має психосоціальний і фізіореабілітаційний вплив на дітей та дорослих, які цього потребують, через спеціально керованих і навчених собак. Ефективний результат використання цієї технології був підтверджений у роботі з ветеранами та ветеранками, дітьми з інвалідністю, особами похилого віку, які знаходились на супроводі фахівців громадської організації.

Експерти громадської організації здійснюють консультативну підтримку з питань обрання стосовно неповнолітнього заходів, що можуть бути передбачені в угоді про застосування «Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину», у співпраці з Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Запорізькій області. Діяльність спрямована, зокрема, на розвиток особистості неповнолітніх, їх ресоціалізацію та запобігання повторним злочинам (медіація, корекційні програми).

Такі підходи демонструють готовність організації до інновацій, її здатність інтегрувати міждисциплінарні практики у соціальну роботу.

У сучасній соціальній роботі співпраця між різними секторами – державним, громадським і міжнародним – є критично важливою для ефективного реагування на складні соціальні виклики. ГО «Александра і С» є прикладом того, як стратегічне соціальне партнерство може трансформувати локальну практику та сприяти сталому розвитку громад.

Організація бере активну участь у роботі Обласної міжвідомчої групи з питань протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, сабкластеру з гендерно-зумовленого насильства, коаліції «Запоріжжя 1325» з реалізації Обласного плану дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека». Це дозволяє

координувати зусилля між поліцією, соціальними службами, органами влади та НУО, спільно розробляти інформаційні кампанії, запроваджувати нові підходи до роботи з постраждалими та кривдниками; обмінюватися досвідом та проводити міжсекторальні навчання.

Завдяки участі в цих структурах, ГО «Александра і С» не лише отримує доступ до стратегічної інформації, а й впливає на прийняття рішень на регіональному рівні.

ГО «Александра і С» демонструє, що ефективна соціальна робота не може існувати в ізоляції: лише через скоординовану співпрацю з іншими гравцями у соціальному полі можливе досягнення системного впливу.

Ефективність діяльності громадських організацій у сфері соціальної роботи визначається не лише кількісними показниками (кількість заходів, учасників, консультацій), але й якісними змінами в житті цільових груп та громади загалом. ГО «Александра і С» демонструє помітний позитивний вплив на локальні спільноти, зокрема в Запорізькій області, шляхом програмної діяльності та реалізації соціальних проєктів. Так, у 2023 році реалізовано соціальний проєкт «Центр реінтеграції вимушено переміщених осіб «Майбутнє», за підтримки Фонду Східна Європа межах проєкту «Фенікс», що реалізовується за фінансової підтримки Європейського Союзу. У 2024 році реалізовано соціальний проєкт «Жінка майбутнього» за підтримки ГО «Інтерньюз-Україна» у межах впровадження проєкту «Посилення спроможності очолюваних молоддю та жінками ОГС у розбудові та підтримці миру», що фінансується Структурою ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки).

**Діяльність ГО «Александра і С» організації сприяє зміцненню соціального капіталу громади.** Через створення ініціативних груп, груп взаємодопомоги, навчання волонтерів та підтримку громадських лідерів, організація сприяє розбудові горизонтальних зв'язків у громаді. Ці зв'язки – основа довіри та спільної дії, що дозволяють громадам самостійно ідентифікувати соціальні проблеми, мобілізувати ресурси для їх вирішення, долати ізоляцію та соціальну апатію серед вразливих категорій населення.

ГО «Александра і С» реалізує механізми, які забезпечують доступ до допомоги тим, хто з різних причин залишився поза увагою державних структур: надає індивідуальні консультації психологів та соціальних працівників; здійснює супровід вразливих категорій населення, та осіб, постраждалих від війни; реалізує інтеграційні заходи для дітей, підлітків, осіб з інвалідністю, тощо. Це сприяє зниженню рівня соціального напруження та підвищенню почуття безпеки й захищеності вразливих груп.

Завдяки реалізації інформаційно-просвітницьких кампаній та навчальних програм організація виконує важливу превентивну функцію: формує знання про права людини, навчає розпізнавати та реагувати

на насильство та дискримінацію, запобігає стигматизації постраждалих, сприяє формуванню навичок мирного вирішення конфліктів на основі діалогового підходу. Це особливо важливо в умовах післявоєнної травматизації суспільства та високого рівня латентного насильства в родинах.

Попри успішну багаторічну діяльність, ГО «Александра і С» діє в контексті складної соціально-політичної реальності України, що формує як постійні виклики, так і нові можливості для зростання.

Більшість програм організації фінансуються грантовими коштами. Залежність від зовнішнього фінансування створює ризики зупинки проєктів у разі скорочення донорських програм або змін у пріоритетах донорів. Через постійну роботу з вразливими категоріями виникає ризик емоційного вигорання персоналу, що вимагає великих психологічних ресурсів. Залишається критично важливою системою супервізії та підтримка фахівців.

Війна та загроза широкомасштабних бойових дій створюють непередбачувані умови для реалізації проєктів, особливо в прифронтових регіонах. Крім того, у деяких громадах ще зберігаються стереотипи щодо ролі громадських організацій, що ускладнює співпрацю на місцевому рівні.

Незважаючи на це, ГО «Александра і С» може виступати агентом змін у питаннях захисту прав людини, інклюзії соціальної адаптації та реінтеграції вразливих категорій населення.

Отже, ГО «Александра і С» має всі ознаки сталої громадської організації з великим потенціалом для масштабування, інновацій та посилення впливу. Її розвиток залежить від стратегічного планування, підтримки з боку громад та стабільності соціального партнерства.

**Висновки.** Громадська організація «Александра і С» у надзвичайно складних умовах війни, соціальної нестабільності та руйнування державних інституцій довела свою спроможність бути не лише точкою реагування, а й точкою опори для багатьох людей, що опинилися у кризі. Її трансформація з волонтерської ініціативи у впливового суб'єкта громадянського суспільства є прикладом успішної моделі стійкості та адаптивного лідерства.

Організація реалізує принципи соціальної роботи на практиці – через щоденну підтримку найбільш вразливих категорій: внутрішньо переміщених осіб, ветеранів/ветеранок, людей, які пережили насильство, дітей та молоді. Водночас, вона демонструє інноваційний підхід до соціальних технологій, упроваджуючи каніс-терапію, медіацію, ненасильницьку комунікацію – методи, які не лише полегшують стан отримувачів соціальних послуг, а й сприяють соціальній трансформації. Завдяки активній інтеграції у регіональні та національні мережі, міжвідомчі платформи, стратегічні ініціативи, організація має вплив на формування політик у сфері прав людини та протидії насильству. Її участь в адвокаційних кампаніях зміцнює позиції громадянського суспільства на рівні прийняття рішень.

Перспективи організації – у подальшому інституційному розвитку, поширенні кращих практик, розширенні партнерств і розвитку ресурсного центру для міжгалузевої підтримки у прифронтових територіях.

### **Список використаної літератури**

1. Козлова О. А. Соціальна робота як соціальна технологія. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я* = *Information technologies: science, engineering, technology, education, health* : тези доп. 30-ї Міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2022, 19–21 жовтня 2022 р. / ред. Є. І. Сокол ; уклад. Г. В. Лісачук. Харків : НТУ «ХПІ», 2022. С. 774.
2. Ясточкина І. А. Інноваційні соціальні технології у роботі з дітьми та молоддю. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 2. С. 245–248.
3. Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства : монографія / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; за науковою ред. В. П. Бека ; редкол. : В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 680 с.
4. Громадські організації України в системі розвитку публічно-управлінських відносин [Текст] : монографія / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. 412 с.
5. Падалка Г., Бікла О., Білоскурський А. Потреби та проблеми організацій громадянського суспільства України в умовах війни. Результати незалежного соціологічного опитування організацій громадянського суспільства. Київ, 2023. 68 с.
6. Шморлівська А. С. Соціальна робота громадських, благодійних та волонтерських організацій під час воєнного стану / А. С. Шморлівська, Ю. В. Стребкова. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць. 2023. Вип. 44 (4–6). С. 70–77.

### **Ihrushko A. Yu., Arabadzhin M. V., Strilko Ya. S. Social technologies in the activities of a non-governmental organization in the field of social work (based on the case of NGO «Alexandra and S»)**

*The article is dedicated to the analysis of the activities of the non-governmental organization «Alexandra and S» in the field of applying social technologies in social work. It emphasizes that in the context of the threats caused by the war in Ukraine, civil society organizations play a crucial role as flexible social agents capable of responding promptly to the needs of vulnerable populations, filling gaps in the functioning of state structures, and initiating long-term positive change.*

*The experience of NGO «Alexandra and S» is identified as a unique example of the effective evolution of a civic initiative that transformed from a volunteer group into an influential actor of civil society, capable of systematically responding to the social challenges of contemporary Ukraine. In the conditions of war, economic instability, and a crisis of trust in institutions, the organization has become a point of support for many individuals in overcoming difficult life situations.*

*The main achievements of the organization are outlined: socio-psychological support for internally displaced persons, combatants, veterans and their families, survivors of violence, and other vulnerable groups; the introduction and development of innovative practices, such as canister therapy, mediation, and nonviolent*



*communication; integration into regional and national networks, including participation in interagency groups, cluster initiatives, and strategic sessions; and social advocacy contributing to systemic change in the fields of violence prevention and human rights protection.*

*It is emphasized that «Alexandra and S» exemplifies the practical implementation of the core values of social work: dignity, equality, empathy, professionalism, and a human-centered approach. Its experience demonstrates that even in the most challenging conditions, it is possible to create effective models of social intervention capable of transforming the lives of individuals and communities.*

**Key words:** *Alexandra and S, non-governmental organization, canistherapy, social work, social technologies, socio-psychological support, social advocacy, human rights.*